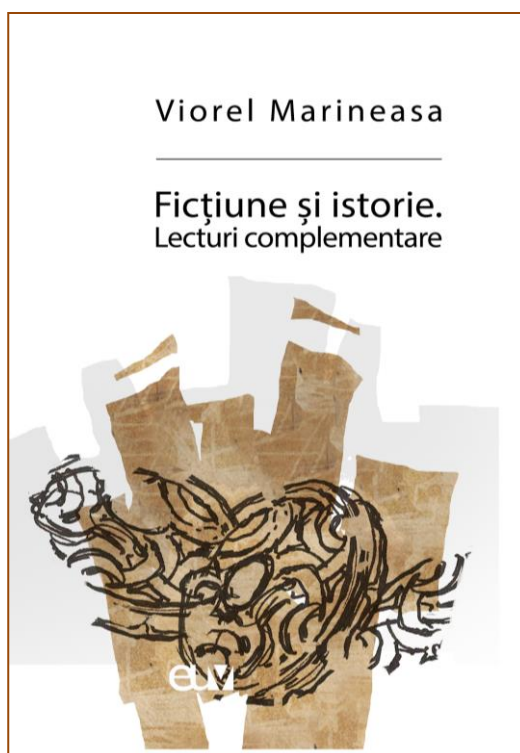

Pretexte pentru lectură

Un puzzle în care imaginația se întretese cu documentul sau mărturia

de Smaranda Vultur

Viorel Marineasa ne dăruiește întâi de toate o întâlnire între prieteni și cu prieteni, mai apropiați sau depărtați, reali sau asumați prin și împreună cu cărțile lor.¹ Uneori e vorba de afinități electice, alteori de intersecții întâmplătoare, dar atenția autorului rămâne vie: îndată ce i-a ales, îi tratează cu aceeași atenție și așa spune cu un gen de respect și seriozitate azi aproape dispărute, indiferent de rang. Istoria literară, mai ales în ce privește generația optzecistă, va beneficia de cartea lui Viorel Marineasa pentru a documenta felul cum se legau prietenii, cum se desfășurau cenele sau excursiile de studii, cum se purtau discuțiile, cum și ce se citea, ce era admirat și ce era respins, ce se publica și ce nu, de ce depindea un scriitor și publicarea lui, ce anume îi dădea notorietate sau îl excludea. Ierarhiile prestabilite sunt trecute oarecum în umbră și autorul își creează, vrând sau nevrând, o lume de opțiuni în răspăr cel mai adesea cu ele. Ba, mai mult: aduce în prim plan, alături de maeștri (printre ei, Claudio Magris, Radu Petrescu, Méliusz József, Costin Feneșan, Romulus Rusan) sau de alți autori consacrați (Gheorghe Crăciun, Eugen Bunaru, Alexandru Vlad, Radu Pavel Gheo, Dușan Baiski ș.a.), figuri puțin sau deloc cunoscute, cărți apărute în edituri de nișă sau cu tiraje departe de a le asigura succesul, reeditări neașteptate. Le răscumpără într-un fel, cu o convingere ce pare autentică și sinceră. Talentul lui Viorel Marineasa rezidă, între

altele, în capacitatea de a face memorabil ceea ce nu pare a fi din capul locului și în mod evident astfel.

Ceea ce îi unește pe toți cei comentați în carte sunt pasiuni comune, precum cea pentru literatură sau pentru Banat. Un Banat în care se reflectă spiritul Europei Centrale, o literatură privită prin lupa istoriei pe care o concurează izbânditor. O istorie care e, la rândul ei, «doldora de istorii», ca să ne exprimăm cum spune autorul cărții. Aceste istorii cu potențial expresiv și ficțional le descoperă atât în documentul arid care stă martor pentru trecut, cât și acolo unde le e mai degrabă locul, în poveștile altora, în romane sau proze scurte, dar și în viața

¹ Viorel Marineasa, *Ficțiune și istorie. Lecturi complementare*, Timișoara, Editura Universității de Vest, 2019.

proprie, pentru că, iată, câte un detaliu capătă corp textual nou, se leagă de biografia autorului, de amintirile lui, de memorie cu virtuțile și slăbiciunile ei. Prilej de a trece într-un plan secund, în care ceea ce e narat e și cu măiestrie comentat.

Pe mulți dintre cei despre care scrie, Viorel Marineasa i-a cunoscut personal. Portretul lor capătă culoare și contur pe fondul relatării întâmplărilor trăite împreună sau în cuprinderea mai largă a vremurilor schimbătoare, mai aspre sau mai blânde. Nostalgiile sunt estompate de privirea care scrutează cu luciditate, cu ochi critic, cu fină ironie sau cu umor nebun, deși excesele nu îi prea sunt în fire. Autorul e maestru în arta nuanțării, în schimbarea tonului sau a ritmulului povestirii, pentru că, fiind cronicar al altora, el nu încetează să fie ce e prin excelență și vocație: prozator, scriitor. Scormonește cu ochi atent și scoate la iveală exact ce e revelator pentru un timp și un loc, dar mai ales ce ne face să lunecăm din real în imaginar, din cotidian în absurd, tot ceea ce conține un sâmbure ficțional. E destul să surprinzi cu perspicacitate momentul când lucrurile, prin simpla provocare a hazardului sau a vieții înseși, prin alăturare întâmplătoare sau prin contrast, par a se atrage unele pe altele sau a se înlănțui paradoxal. E o dinamică stăpânită cu artă, ne ajută să nu ne plictisim nicio clipă, chiar și atunci când citim pagini mai apropiate de recenzarea simplă și cuminițită de seriozitatea temei, de necesitatea supunerii la obiect și la natura lui mai riguroasă. Cu atât mai puțin atunci când creionările întâmplărilor sau ale câte unui portret sunt trasate cu precizie de artist, lucru la care ajută deopotrivă asocierile neașteptate, ritmul mai grăbit și verbul inspirat. Autorul mai lasă să îi scape câteodată o emoție, o notă mai sentimentală, mai ales când timpul, nedrept cu viețile unora, i-a trecut de ceva vreme în uitare sau în penumbra morții. Empatic cu cei care au suferit în comunism și făcându-se adesea portavoce a celor care nu mai pot mărturisi ei înșiși, Viorel Marineasa le dedică și aici pagini documentate, evocări cu accent tragic, neuitând să-i pomenească pe cei care au trudit pentru ca memoria să se

substituie neantului, pentru ca dreptatea, chiar mult întârziată, să-și dobândească un mic și binemeritat pedestal.

Viorel Marineasa este un intelectual care nu a stat departe de rosturile cetății, ca voce publică, ca instanță critică a societății civile, ca scriitor și jurnalist, ca editor. Cum am mai scris, la Editura Marineasa a făcut de toate, de la consultanță la manageriat, de la corectură la selecție și concepție editorială, a creat o tradiție familială și o echipă profesionistă și a publicat, cum se vede din inventarul pe care îl face singur într-un text din volum, cărți ce definesc o mică enciclopedie bănățeană. Viorel Marineasa este în această privință un om-resursă, unul dintre cei mai bine documentați, la care poți apela cu încredere, știind că nu îți va spune bazaconii, dintre cele menite să alimenteze o istorie mitologizantă sau plină de emfază patriotardă. Nu degeaba spiritul tutelar invocat deseori de autor este Valeriu Leu. Ca pentru acesta, prieten regretat al literaților timișoreni și inspirator al atâtor proiecte, pentru Viorel Marineasa, jurnale, însemnări, amintiri, memorii, literatură sunt surse complementare, în care istoria privită din unghiul faptelor mărunte, narate cu artă și scoase din magma ne semnificativului, capătă mai multă valoare și sens, fiind raportate la oamenii care au trăit-o și, de ce nu, la cei care au comentat-o și scris-o.

Ficțiune și istorie. *Lecturi complementare* e cartea unui bilanț de parcurs: lecturi, cronici, prefete, inventare și note autobiografice sau de călătorie definesc, dincolo de destinația lor jurnalistică, documentară sau literară, un puzzle în care imaginația se întreșe cu documentul sau mărturia, banalul cu memorabilul, unicitatea cu diversitatea, dragostea pentru loc cu cea pentru oamenii care îi dau viață prin faptă și cuvânt. Ei sunt așa cum e amprenta interculturală a locului, de diverse etnii și limbi de exprimare, vin din diverse tradiții religioase. Sunt priviți cu egală simpatie și convocați pentru a spune, împreună cu autorul volumului prezentat aici, istoria locului cu tot ce poate cuprinde ea real sau virtual.